

Helle Lykke Nielsen

Temasektion

What's in a name? Danske moskeer i et onomastisk perspektiv

Nøgleord

Moskeer; toponymer;
navneteknologier; navnepraksis;
flersprogethed; diaspora

Resume Moskeer i Danmark har typisk en kompleks navnepraksis, både pga. den flersproglighed, der præger moskeerne, og fordi de organisatorisk er et relativt nyt fænomen i en dansk kontekst. Artiklen undersøger, om moskenavne er et produktivt felt, der kan generere ny viden om muslimske gruppers *placemaking*-strategier i Danmark, og i hvilket omfang navne bruges til at positionere moskeerne såvel indbyrdes som over for majoritetsbefolkningen. Ved hjælp af Giraut og Houssay-Holzschuchs teoretiske rammemodel for navngivning og navngivningsprocesser (2016) og begrebet *spatial scaling* undersøges navne på fire danske moskeer: Fredens Moske i Aarhus, Islamisk Trossamfund på Fyn, Odense *Selimiye* Moske samt *Khayr el-Barriya*-moskeen i København. Analysen viser, at moskeerne betjener sig af et bredt spektrum af navneteknologier, der afspejler forskellige måder at positionere sig på i det danske moskelandskab, og åbner samtidig op for nye spørgsmål og overvejelser om, hvordan moskeerne (i betydningen bestyrelse, donorer eller andre navngivere) ser deres rolle i diasporaen. Undersøgelsen konkluderer, at der ligger værdifuld information gemt i de navne, moskeerne selv vælger, og at denne information kan bruges til at indfange aspekter af moskeernes selvforståelse, som det kan være vanskeligt at indfange på anden vis.

I 2019 besluttede Ægyptens præsident Abd al-Fettah al-Sisi, at en række af landets moskeer skulle skifte navn. Det gjaldt især moskeer, der tilhørte Det Muslimske Broderskab, eller hvis navne hædrede tidligere eller nuværende medlemmer af bevægelsen: Hassan al-Banna-moskeen i Beni Suef, der var opkaldt efter grundlæggeren af Broderskabet, hedder i dag *al-Huda* eller ”den rette vejs” moske, og al-Qaradawi- og al-Hubaibi-

Helle Lykke Nielsen, ph.d., er lektor med særlige kvalifikationer (MSK) ved Center for Melleøststudier, Syddansk Universitet. Hun forsker bl.a. i udsatte boligområder, muslimer i Danmark, brug af arabisk i byens rum samt død og begravelse i islam.

moskeerne i hhv. Kafr al-Sheikh og al-Qalyubiya, der begge var opkaldt efter andre af broderskabets ledere, har også fået nye navne. I alt viste en rapport fra Ministeriet for Religiøse Stiftelser fra marts 2019, at mere end 100 af Ægyptens moskeer skulle skifte navn i det, ministeriet kaldte en ”afideologisering” af landets moskeer (Mostafa 2019). Alt sammen var det et led i en større politisk plan om at få kontrol med landets moskeer og et tydeligt tegn på, at navne på moskeer i Ægypten har stor symbolværdi, ikke blot religiøst, men også politisk.

Moskenavne i Danmark har ikke samme magtpolitiske potentiale som i Ægypten, men derfor kan der alligevel være god grund til at interessere sig for dem. Stednavne eller toponymer, som det kaldes inden for onomastikken (navneforskning), indskriver sig generelt i det, geografer betegner som *the politics of space*: Toponymer gør det ikke alene muligt for mennesker at orientere sig rumligt, de skaber også synlighed, kan sende politiske og ideologiske budskaber, markere tilhørsforhold til nogle grupper og lægge afstand til andre, fremkalde erindringer og stemninger og i det hele taget fremhæve træk ved et sted eller en gruppe mennesker, der har tilhørsforhold til dette sted. Toponymer har med andre ord potentiale til at rumliggøre både historie, følelser og magt ved at konkretisere bestemte historiske, politiske og religiøse forestillinger og forankre disse i et konkret fysisk sted. Toponymer bliver derved et blandt flere redskaber til at skabe rum og tilskrive det betydning og identitet – det, Henri Lefebvre kalder ”the production of space” (Lefebvre 1991 (1974)) – og transformerer samtidig historie, politik og religion til geografi (Rose-Redwood, Alderman, and Azaryahu 2010, 457, 459).

Moskeer er et relativt nyt fænomen i Danmark set i et tidsmæssigt perspektiv, og de navne, moskeerne tilskrives, hører i navneforskningen derfor under begrebet neotoponymer, altså nye stednavne, der tages i brug, fx når nyanlagte veje eller en ny bydel skal navngives, eller når der skabes eller udskilles nye administrative enheder, som skal kunne afgrænses fra eksisterende (Giraut and Houssay-Holzschuch 2008). Og netop neotoponymer kan meget let blive en kampplads for indbyrdes stridende grupper, der kæmper om retten til at definere det nye rum og derved om, hvem der har magten til at kontrollere,

forhandle og udfordre navngivningsprocessen og i sidste ende vinde kampen om legitimitet og synlighed (Rose-Redwood, Alderman, and Azaryahu 2010, 457).

Det er trods meget grundig litteratursøgning ikke lykkedes at finde akademiske studier af moskenavne, hverken inden for den onomastiske, religionssociologiske eller sociolingvistiske forskningslitteratur. Denne artikel skal derfor ses som et første skridt i et forsøg på at undersøge, om moskenavne er et produktivt felt, der kan give os ny viden om muslimske miljøer i Danmark. Det vil jeg gøre ved at se moskeer som en del af den urbane tekst (Light and Young 2015; Rose-Redwood 2006) og i den kontekst analysere navne på fire udvalgte moskeer i Danmark. Min hypotese er, at ligesom navngivning af gader eksempelvis kan bruges til at markere eller genopfinde forestillinger om national identitet og historie (Alderman 2008; Rose-Redwood, Alderman, and Azaryahu 2017), kan navne på danske moskeer ses som et udtryk for forskellige muslimske gruppers *placemaking*-strategier, der har til formål at positionere dem, såvel indbyrdes som over for majoritetsbefolkningen, i deres (relativt) nye kontekst i Danmark.

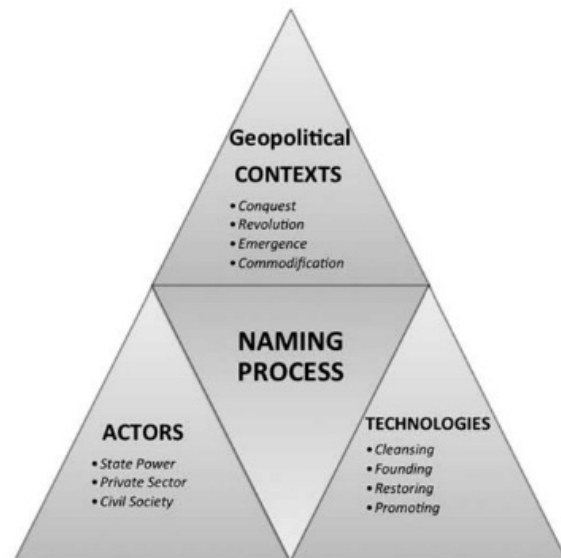
Som udgangspunkt for analysen skal jeg i det følgende anvende Giraut og Houssay-Holzschuchs teoretiske rammemodel for navngivning og navngivningsprocesser (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016) kombineret med begrebet *scaling*, der er hentet fra den geografiske forskningslitteratur, men som i dag også anvendes bredt inden for sociolingvistikken (Blommaert 2007; Medway et al. 2018; Radil 2017). Derefter følger nogle metodiske overvejelser om moskeers komplekse navnepraksis i Danmark. I analysen undersøger jeg fire eksemplariske moskenavne, der hver på deres måde illustrerer, hvordan navnevalget placerer moskeerne i det religiøst-politiske landskab i Danmark. De fire moskeer er hhv. Fredens Moske i Aarhus, Det islamiske trossamfund på Fyn og den tyrkiske *Selimiye*-moske, begge i Odense, samt moskeen *Khayr el-Barriya* i Hamad Bin Khalifa Kulturcentret i København. Gennem analysen og de konklusioner, der kan drages på basis heraf, håber jeg at kunne bidrage med et nyt perspektiv på danske moskeer og deres brug af navne som redskab til at positionere sig i det urbane landskab.

Navne og navngivning

Navneforskning er ofte blevet kritiseret for at mangle teoretisk underlag og primært gå ud på at kategorisere større mængder af navne efter forskellige typologier (Alderman 2008; Light and Young 2015; Puzey 2011). Kritikken har i de senere år ført til en *critical turn* inden for studier af toponymer, der i højere grad har fokus på navngivningsprocesser og den kontekst, disse foregår i, end på selve navnet, der i den sammenhæng anskues som resultatet af denne proces. Denne kritiske tilgang i onomastikken ser det som et af sine væsentligste mål at afdække den (magt)politiske dimension, som ofte indgår i navngivningsprocesser (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016, 3-5; Puzey 2011, 216; Rose-Redwood, Alderman, and Azaryahu 2017, 7).

Flere onomastiske studier har anvendt Bourdieus kapitalbegreber som teoretisk udgangspunkt. Her ses toponymer som en form for symbolsk kapital, som både grupper, virksomheder og enkeltpersoner kan bruge i et forsøg på at opnå social status, legitimitet og indflydelse, og som i nogle tilfælde også kan veksles til økonomisk kapital (Alderman 2008; Rose-Redwood, Alderman, and Azaryahu 2010; Light and Young 2015; Medway et al. 2018). Giraut og Houssay-Holzschuch (2016) tager derimod udgangspunkt i Foucaults begreb *dispositif*. Det skal forstås som et teoretisk rammebegreb, der har til formål at sammenholde mange komplekse elementer inden for et givet domæne, altså en slags netværk, der ordner eller holder *dispositifets* mange enkeltelementer sammen og derved gør det muligt at forstå komplekse handlinger eller fænomener – eller som Callewaerts formulerer det: ”a dispositif is an intellectual network assembling different thoughts together in a way making a certain understanding /action possible” (Callewaert 2017, 30). At anvende *dispositif*-begrebet som udgangspunkt for navngivning af toponymer gør det ifølge Giraut og Houssay-Holzschuch muligt at sammenholde de mange situerede kombinationer af forskellige aktører, institutioner, diskurser, genstande og processer, der former navngivningsprocesser i praksis, og på basis heraf opstille en neksus af forskellige kombinationer, som kan give indsigt i de dynamikker, der former processen. Derved håber forfatterne at lægge grunden til det, de selv beskriver som forskellige ”regimes of place naming, with regimes being understood as ’system[s] of laws, practices and relations” (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016, 15-16).

Figur 1. Navngivningsprocesser for toponymer (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016, 8)

Giraut og Houssay-Holzschuch inddrager tre perspektiver på navngivningsprocessen: 1) den geopolitiske kontekst, hvor forskellige historiske begivenheder og samfundsudviklinger betinger processen; her opererer forfatterne med *conquest*, *revolution*, *emergence* og *commodification*; 2) involverede aktører, der i modellen opdeles i *state power*, *private sector* og *civil society*; samt 3) de almindeligste typer af navngivningsteknologier – teknologier forstået i foucault'sk forstand som “a practical rationality governed by a conscious aim” – som i modellen består af *cleansing*, *founding*, *restoring* og *promoting* (op.cit., 7-11). Giraut og Houssay-Holzschuchs model kan ses afbildet i figur 1.

En række af disse begreber forekommer relevante for en analyse af moskenavne i Danmark og skal derfor kort forklares her. Ser vi først på den geopolitiske kontekst, betegner *emergence* det fænomen, at der i ethvert samfund løbende opstår nye steder, enten i form af nye bebyggelser og aktiviteter eller opdeling af eksisterende steder, som kræver navngivning. Det kan dreje sig om sammenlægning af kommuner, oprettelse af nye styrelser eller regioner eller som her nye moskeer, hvad enten de er bygget til formålet eller indrettes i eksisterende lokaler (op.cit., 8). *Commodification* betegner de kontekster, hvor enkeltpersoner, organisationer eller virksomheder med penge og magt har mulighed for at beslutte, hvad et givet offentligt sted skal hedde, baseret på egne interesser, hvad enten disse er økonomiske eller mere symbolske (op.cit., 8-9). Det er fx tilfældet, når et nyt kvarter får vejnavne, der er opkaldt efter en lokal virksom-

hed eller lokale erhvervsfolk, eller når store multinationale organisationer køber sig til navne på foldboldstadier (Medway et al. 2018).

Ser vi på de navngivningsteknologier, der kan være relevante i en analyse af moskenavne, er *founding* et centralt begreb. Det betegner det fænomen, at et toponym indeholder kulturelle eller politiske referencer, der signalerer bestemte historiske, ideologiske eller værdipolitiske træk med det formål at "create, legitimise, and ultimately sustain a new political and cultural order at the local, or the national, level" (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016, 9). Ved at vælge et toponym, der signalerer bestemte historiske eller ideologiske træk, kan et styre fx formidle et billede af sig selv, som har til formål at legitimere dets magtposition, og gøre dette billede synligt i dagligdagen for de mennesker, der færdes i det givne område. *Restoring* er kendetegnet ved toponymer, der søger at reetablere tidligere kulturelle eller politiske betingelser eller begivenheder i et forsøg på at bøde for eller genfremkalde minder om historiske eller politiske uretfærdigheder, mens *promoting* bruger toponymer til at brande et givet sted – det være sig bygninger, bestemte kvarterer eller en hel by – der kan bruges til at generere økonomisk og/eller symbolsk kapital og dermed positionere stedet bedst muligt i den lokale, nationale eller internationale konkurrence om at tiltrække borgere, virksomheder og kapital (op.cit., 9-10). Et eksempel på *promoting* er Odense Kommunes og involverede boligsekskabers brug af navnet "Kertemindevej kvarteret" om den nordlige del af Vollsmose, der i andre offentlige diskurser ellers omtales som en ghetto, for gennem referencen til den attraktive havneby at tilskrive dele af Vollsmose nye eksklusive træk.¹

Ved hjælp af modellens begreber opstiller Giraut og Houssay-Holzschuch eksempler på kombinationer og neksus, der kan danne basis for en bedre forståelse af navngivningspraksisser og -systemer. Et eksempel på en sådan neksus af geopolitisk kontekst og navngivningsteknologier ses i figur 2, hvor antallet af stjerner indikerer hyppighed af kombinationer.

At se toponymer som et *dispositif*, der søger at indfange navngivningsprocessens komplekse sammenhænge, gør det oplagt at supplere Giraut og Houssay-Holzschuchs model med begrebet *spatial scale*. Begrebet har sit udgangspunkt i humangeografien, hvor det (bl.a.) defineres som et "nested hierarchy of differentially sized and bounded spaces", hvilket gør det vel-

1. Signe Bache: "Nyt kaldenavn skaber undren", <https://www.vollsmose.dk/artikler/vollsmoses-medier/2019/september/nyt-kaldenavn-skaber-undren/> (26.9.2019).

Contexts → Technologies ↓	Conquest	Revolution	Emergence	Commodification
Cleansing	**	***	*	*
Founding	***	***	**	*
Restoring	*	**	*	*
Promoting	*	*	**	***

Figur 2. Neksus for geopolitisk kontekst og brug af teknologier i navngivningsprocesser, baseret på litteraturstudier (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016, 14)

egnet til at undersøge, hvordan et sted/rum er forbundet med og til andre rumlige kontekster (Radil 2017, 76). Begrebet har også vundet indpas i andre socialvidenskaber og i sociolingvistikken og bruges derfor ikke kun om rumlige fænomener, men også om fx tidsaspekter, sproglige fænomener og socioøkonomiske faktorer (Blommaert 2007, 5 ff). I sin grundbetydning er *scale* således en metafor for "social events and processes (which) move and develop on a continuum of layered scales, with the strictly local (micro) and the global (macro) as extremes, and with several intermediary scales (e.g., the level of the State) in between" (op.cit., 1), og som derigennem skaber "a vertical image of spaces, of space as stratified and therefore power-invested" (op.cit., 4). En familie, der fx vælger at navngive sit kolonihavehus "Amalienborg", forsøger således at opskalere en lille have til et kongeligt palæ, mens en moske i en dansk provinsby, som til daglig går under navnet "Moskeen i Søndergade", men som på arabisk kalder sig *al-markaz al-islamiyy lil-muslimin fi junub al-danmark* (Islamisk Center for Muslimer i Syddanmark), opskalerer moskeens geografiske opland og derved tilskriver den øget (magt)politisk betydning for et arabisktalende publikum. Man taler i sådanne tilfælde om et *scale jump*, der flytter perspektivet på fænomenet op (eller ned) til andre *scales*, og disse spring kan i nogle tilfælde blive så store, at de bliver til *outscaling* – en typisk magtstrategi, der betegner det fænomen, at nogen løfter noget til et niveau, som er uopnåeligt for andre (op.cit., 6). Ved at inddrage *scale*-begrebet, primært med fokus på rum, bliver det således muligt at undersøge toponymers relation til den eller de rumlige kontekster, de indgår i, og samtidig gøre Giraut og Houssay-Holzschuchs "geopolitiske kontekster" og de involverede aktørers forankring i rum mere dynamiske og nuancerede.

Moskeers komplekse navnepraksis

Moskeer i Danmark har en kompleks navnepraksis. Det skyldes utvivlsomt, at moskeer er et relativt nyt fænomen i Danmark, der primært er opstået som konsekvens af udefrakommende migration, og som derfor over tid skal finde deres plads i en dansk kontekst, både organisatorisk og sprogligt. Det betyder i praksis, at der er en række forhold omkring moskeer og deres brug af navne, som skal udredes, før det er muligt at analysere udvalgte moskenavne. Det drejer sig for det første om de udfordringer, der opstår, når moskeer ikke "materialiserer" deres navne, for det andet om moskeer, der af organisatoriske eller strukturelle grunde kalder sig noget andet end moskeer, og for det tredje om moskeer, hvis navnepraksis inkluderer to eller flere navne, enten på forskellige sprog eller til forskellige formål.

Skal man analysere moskeers navne, er det selvsagt en forudsætning, at man overhovedet kan finde frem til dem, og for at det skal kunne lade sig gøre, er det nødvendigt, at navnet så at sige materialiseres: Toponymer anskues jf. Giraut og Houssay-Holzschuchs model som slutresultatet af en navngivningsproces, og i forlængelse af denne proces, og som en bekræftelse på, at der er opnået enighed om navnet, i hvert fald blandt dem, der har magten til at tage beslutningen, antager navne som hovedregel et materielt udtryk i den forstand, at de indskrives på skilte og landkort, i dokumenter, på websider m.m. (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016, 6; Light and Young 2015, 444). Denne materialisering har i mange tilfælde betydning for graden af synlighed: Hvor moskeer, der er bygget til formålet i diasporaen, som regel lader sig identificere i det offentlige rum gennem arkitektoniske træk som små kupler, minareter, kalligrafisk udsmykning eller andre ting, der indikerer tilhørsforhold til islam, kan moskeer, der er etableret i bygninger, som tidligere har været anvendt til andre formål, være vanskelige at lokalisere, hvis der ikke er opsat skilte med navn eller andre semiotiske tegn, der indikerer tilhørsforhold til islam på eller omkring bygningen, på et kort og/eller i cyberspace. Og da langt hovedparten af Danmarks mere end 170 moskeer (Kühle and Larsen 2019, 61 ff) netop har til huse i bygninger, der oprindeligt ikke er bygget til formålet, bliver materialiseringen af navnet et vigtigt redskab til at lokalisere dem. Moskeer, der ikke lader sig identificere arkitektonisk eller gennem skiltning i det fysiske rum,

betegnes nogle gange som ”usynlige” eller endda ”skjulte”, sandsynligvis fordi denne praksis adskiller sig fra de forventninger, der er til det offentlige rum i Danmark som værende både transparent og velreguleret (Nielsen, Löfdahl, and Rosendal 2019). Der er med andre ord meget stor variation i den måde, moskenavne i Danmark materialiseres på, fra store *purpose-built* moskeer, hvis navne er indgraveret eller lagt i mosaikker som en del af moskeernes bygningsværk,² til moskeer, hvis navne hverken lader sig lokalisere i det fysiske eller digitale landskab, og som dermed let unddrager sig opmærksom i det offentlige rum.

En anden udfordring i forhold til at indkredse navne på moskeer har at gøre med, om ordet moske indgår i navnet eller ej. En del moskeer i Danmark har valgt at bruge betegnelser som ”kulturcentrum” eller ”forening” i deres navne og helt undlade, alternativt nedskalere, brugen af ordet moske, hvilket i praksis kan gøre det vanskeligt at identificere dem som sådanne. Baggrunden for et sådant navnevalg synes ikke at være systematisk undersøgt i den akademiske litteratur, men skyldes sandsynligvis forskellige ting: Nogle moskeer ønsker måske at signalere, at der ikke blot foregår religiøse, men også sociale, kulturelle og uddannelsesmæssige aktiviteter i deres moske (Verkaaik 2012, 170). Andre foretrækker måske at anvende navne, der er mindre ladede med religiøse symboler, enten af hvad de opfatter som respekt for det ikkemuslimske flertal, eller fordi de ikke ønsker at tiltrække sig uønsket opmærksomhed (Monnot 2016, 50-52). Af den seneste oversigt over moskeer i Danmark fremgår det, at der er ganske mange, som vælger at bruge navne a la ”Marokkansk Kulturforening” eller ”Somalisk Kulturcenter”, mens andre moskeer vælger en kombination af to navne, hvoraf kulturforening, center el.lign. indgår i det ene, mens moske indgår i det andet (Kühle and Larsen 2019, 368-371). Det er fx tilfældet med den somaliske moske i Egeparken i Vollsmose, der angiver på et skilt ved indgangen til den grund, den parcelhuslignende bygning ligger på, at her ligger ”Somalisk Kulturforening”, mens den på de sociale medier optræder under navnet ”Iqra-moskeen”. Denne distinktion mellem offline- og online-navn synes ikke at være begrundet i organisatoriske eller bygningsmæssige forhold, eftersom bygningen alene består af rum, der er indrettet til religiøse formål.

2. Et eksempel på dette er fx Imam Ali Moskeen i København, hvis navn er indlagt i mosaikker, både med arabiske og latinske bogstaver, over moskeens hovedindgang. Se fx <http://www.imamalimoske.dk/dk/> (5.7.2020).

En tredje faktor, der påvirker navnepraksis blandt moskeer i Danmark, har at gøre med flersproglighed. Moskeer i Danmark – og den islamiske diaspora generelt – er som udgangspunkt et flersprogligt rum, eftersom der i moskeerne optræder både et religiøst sprog (arabisk), et majoritetssprog (her dansk) samt et eller flere minoritetssprog (typisk de/t sprog, de etniske grupper, der benytter moskeen, anvender som kommunikations-sprog). Det betyder, at moskenavne ofte fremstår på flere sprog, som kan være hhv. enslydende, (delvist) overlappende eller i nogle tilfælde helt forskellige. Denne komplekse navnepraksis betyder i praksis, at det er vigtigt at inddrage alle de navne, en moske optræder under, både for at belyse de dynamikker, der udspiller sig omkring de enkelte navne – hvem retter de sig mod, hvilke kanaler optræder de i, og hvilken funktion har de? – og fordi samspillet mellem dem må formodes at kunne udsige noget om, hvordan den enkelte moske ønsker at profilere sig.

Metodiske refleksioner

Som anført ovenfor skal denne artikel ses som et første forsøg på at undersøge, om moskeers navne har forklaringskraft for en forståelse af deres positionering i det danske moskelandskab. Jeg har i den forbindelse foretaget en række valg, der afspejler dette formål, både mht. udvælgelsen af de moskenavne, jeg analyserer nedenfor, og det datamateriale, der indgår som grundlag for analysen. Hertil kommer, at den komplekse navnepraksis sætter visse betingelser for, hvordan moskenavne lader sig undersøge, og begge disse aspekter har selvsagt metodiske implikationer for analysens udførelse og rækkevidden af analysens resultater.

Som udgangspunkt for analysen har jeg valgt at fokusere på nogle af de største moskeer i København, Aarhus og Odense eller det, der i faglitteraturen ofte betegnes som ”storbymoskeer” (Kühle and Larsen 2019, 266 ff). Det skyldes en antagelse om, at store moskeer i større byer ofte vil involvere flere aktører i både etablering, drift og aktiviteter end små moskeer, der i nogle tilfælde drives af en enkelt eller ganske få personer. Og flere involverede aktører skaber et højere aktivitetsniveau og dermed et bredere grundlag for at diskutere, reflektere og beslutte,

hvordan en given moske skal profileres, fx gennem navnevalg, både i forhold til andre omkringliggende moskeer og til majoritetsbefolkningen generelt (op.cit., 266 ff.). Et andet hensyn, der er direkte affødt af artiklens eksplorative sigte, har været at inddrage moskenavne, der kan illustrere forskellige typer af navneteknologier som beskrevet af Giraut og Houssay-Holzschuch – et hensyn, der netop er nødvendigt for at kunne afgøre, om moskenavne er et felt, der kan generere ny viden om det danske moskelandskab. Tilsammen har disse to parametre betydet, at valget er faldet på Fredens Moske i Aarhus, der målt i antallet af bedende ved fredagsbønnen sandsynligvis er Jyllands største (Kühle and Larsen 2019, 220), Islamisk Trossamfund på Fyn og den tyrkiske Odense Selimiye Moske, der er de mest besøgte moskeer i Odense og samtidig illustrerer to meget forskellige navneteknologier, samt Khayr el-Barriya-moskeen i Hamad Bin Khalifa Civilisation Center på Nørrebro, også kendt under navnet Københavns Stormoske, som både med hensyn til antallet af brugere og valg af navneteknologi udgør et interessant bidrag til diskussionen. Jeg kunne have valgt andre større moskeer i København – fx Imam Ali Moskeen eller Det Islamiske Trossamfund på Dortheavej – men hensynet til en afsøgning af navneteknologien og nødvendigheden af et relativt afgrænset antal moskenavne, som kan analyseres grundigt, har været udslagsgivende for valget af de fire moskeer.

At undersøge moskenavne kræver i første omgang en dokumentation af, hvordan deres navne materialiseres, og det er sket ved dels at fotografere de navneskilte, der fysisk er opsat på og omkring moskeerne, dels ved at undersøge, hvilken navnepraksis moskeerne anvender online på deres websider og facebook-profiler. I takt med at moskeer ligesom andre organisationer og foreninger er blevet aktive brugere af onlinemedier – hvilket er en billig teknologi sammenlignet med fx produktion af større skilte – materialiseres deres navne i dag både offline og online, og den billige onlineteknologi gør det samtidig muligt at kommunikere på flere sprog, hvilket har stor betydning for moskeerne, hvis aktiviteter ofte involverer flere sprog. Ved at afsøge moskeernes navne både offline og online bliver det muligt at indfange eventuelle variationer i navnebrug og i givet fald afklare hhv. diskutere, hvad en eventuel variation kan skyldes. Ud over moskeernes egen brug af navne undersøger jeg også, om moskeerne optræder under andre navne, fx i medierne, for

at få et så fuldstændigt billede af navnepraksissen som muligt.

For at kunne placere de udvalgte moskenavne i Giraut og Houssay-Holzschuchs geopolitiske kontekst og præcisere de involverede aktører er det som udgangspunkt nødvendigt kort at kontekstualisere moskeerne, såvel historisk og institutionelt som i forhold til deres brugere. Når det gælder en afklaring af, om og i givet fald hvilke af Giraut og Houssay-Holzschuchs navneteknologier de enkelte moskeer anvender, bygger analysen både på moskenavnenes betydningsmæssige indhold og de former, de materialiserede navne antager, herunder anvendelsen af sprog, layout, brug af symboler o.l. I tilfælde af at der anvendes flere navneformer, undersøges det, hvordan disse er indbyrdes hierarkiseret gennem brug af frekvens, medie, typografi, farve, placering i forhold til andre tegn, etc., sådan som det kendes inden for analyser af sproglige landskaber (se fx Kress and van Leeuwen 2001; Puzey 2011; Rose-Redwood, Alderman, and Azaryahu 2017, 311). Ved at anvende disse redskaber bliver det muligt at afgøre, hvilke funktioner de materialiserede navne udfylder, hvem de henvender sig til, og dermed hvilke typer af navneteknologier der anvendes.

En analyse af materialiserede navne som beskrevet ovenfor kan udsige noget om anvendte navneteknologier, men siger til gengæld ikke noget om intentionerne bag navnevalg og den måde, de er materialiseret på. Det kan fx ikke udelukkes, at et givet moskenavn er opstået ved en tilfældighed og/eller er materialiseret af skiltemalere og webfolk, der har inddraget egne forestillinger og ideer til, hvordan navneskilte for moskeer bør se ud (Malinowski 2009). For at få indsigt i det perspektiv – og helt i forlængelse af Giraut og Houssay-Holzschuchs fokus på navngivningsprocesser, hvor tilskrivningen af et navn er slutproduktet af denne proces – er det nødvendigt at inddrage informationer fra personer, som har deltaget i navngivningsprocessen, i dette tilfælde typisk moskeernes nuværende eller tidligere bestyrelsesmedlemmer, eventuelle sponsorer og brugere, der har deltaget i diskussioner af eller kender baggrunden for navnevalg. Dette perspektiv inddrages imidlertid ikke i dette studie, og det skyldes alene undersøgelsens eksplorative karakter: Viser det sig på basis af ovenstående analysemodel, at anvendte navneteknologier er et frugtbart genstandsfelt for at forstå moskeernes positionering i det danske moskelandskab, vil interviews og samtaler med relevante aktører være nødvendige

Figur 3. Fredens Moske. Dette er det eneste skilt ved hovedindgangen til moskeen. (Foto: Helle Lykke Nielsen)

at inddrage i en videre analyse af den samlede navngivningsproces. Med dette valg *in mente* kan nedenstående læses som enten en materialitetsanalyse (Bille and Flohr Sørensen 2019 (2012)) eller som et eksempel på et forstudie. Som en materialitetsanalyse udsiger det alene noget om det budskab, der formidles gennem det materialiserede navn, og dermed om den sociale positionering, som andre moskeer og majoritetsbefolkningen vil kunne indlæse i navnene og deres udformning. Som et forstudie kan det fungere som konstruktivt redskab til at synliggøre mulige problematikker forud for et givet feltarbejde, fx med hensyn til økonomiske og religiøse tilhørsforhold, transnationale forbindelser eller relationer til majoritetsbefolkningen.

Fredens Moske i Aarhus

Fredens Moske eller *masjid al-salam* (*masjid* er det arabiske ord for moske og *salam* for fred) i Aarhus er ifølge moskeens websted stiftet i 1991 og har siden sin oprettelse været knyttet til Den Arabiske Kulturforening, hvis primære formål er at støtte herboende arabere både socialt, kulturelt og religiøst og få dem til at tage aktiv del i det danske samfund (Ahlin et al. 2013 (2015), 198).³ Moskeen har siden 2012 haft til huse i lokaler i Bazar Vest og ligger således som en del af Gellerupparken og Toveshøj, der begge indgår i regeringens liste over hårde ghettoområder.⁴ Moskeen materialiserer tydeligt sit navn gennem et skilt ved indgangen til lokalerne, sådan som det kan ses af figur 3, hvilket er en forudsætning for at kunne lokalisere den, eftersom bygningen ikke har andre træk, der signalerer tilhørsforhold til islam. På nettet anvender moskeen samme navn og logo, dog uden angivelse af Den Arabiske Kulturforening.

Moskeen anfører på sin webside, at den har til formål at fremme kendskabet til islam og hjælpe muslimer i Aarhus i udøvelse af deres religiøse ritualer, men understreger samtidig, at moskeen ”gør en dyd ud af at være ‘åbne for alle’ og engagere (sig) i de lokale arrangementer, der fremmer et godt medborgerskab”.⁵ Viljen til integration illustreres også af, at moskeens imam deltager i Kristen-Islamisk Samtaleforum, der har til formål at ”fremme den fælles religionssamtale og værne om og bidrage til udviklingen af det danske samfund som et demo-

3. <https://fredensmoske.dk/om-fredens-moske/> (besøgt 23.7.2020)

4. <https://www.trm.dk/publikationer/2019/liste-over-ghettoomraader-pr-1-december-2019/> (besøgt 23.7.2020)

5. <https://fredensmoske.dk/om-fredens-moske/> (besøgt 23.7.2020)

kratisk og inkluderende samfund” (ibid., 201).⁶ Alligevel har moskeen flere gange været ude i mediestorm, bl.a. i forbindelse med udsendelsen ”Moskeerne bag sløret” i 2016, hvor TV2 med skjult kamera dokumenterede, hvordan moskeens imam belærte en kvinde om, at hun ikke måtte sige nej til sex med sin mand, at hendes mand har ret til flere koner, og at en eventuel skilsmisse skulle forelægges et shariaråd.⁷

Som det ses af figur 3, optræder der tre navne under kuppellogoet på skiltet ved indgangen til moskeen: Masjid al-Salam (med arabiske bogstaver), Fredens Moske og Den Arabiske Kulturforening. De to øverste navne har identisk betydning på hhv. arabisk og dansk og er begge skrevet i grønt, som er islams farve. Hvilket af de to navne, der har størst prominens på skiltet, afgøres i en afvejning af rækkefølge, typografi og farve: Navne, der placeres øverst på et skilt, tilskrives som udgangspunkt større vægt, end hvis de står i bunden, større skrifttyper giver mere prominens end mindre, og mørke farver (på hvid baggrund) giver større synlighed end lyse (Kress and van Leeuwen 2001; Rose-Redwood, Alderman, and Azaryahu 2017). Så selvom det danske navn umiddelbart fremstår større end det arabiske, både pga. de latinske bogstavers form og de valgte skrifttyper, er det arabiske navn placeret øverst og fremstår i en mørkere grøn farve, der spiller sammen med kuplen, hvilket gør Masjid al-Salam til det primære navn og Fredens Moske til det sekundære. Navnet Den Arabiske Kulturforening, der står nederst på skiltet, er som det eneste markeret i sort, hvilket er et tegn på, at der her er tale om et sekulært og organisatorisk navn. Moskeens navneskilt har således en struktur, der vægter det religiøse højest og det organisatoriske lavest, og hvor det arabiske navn tilskrives mere prominens end det danske. Det er med andre ord et navneskilt, der semiotisk er struktureret fra top mod bund efter religiøs betydning.

Fredens Moske er med Giraut og Houssay-Holzschuchs begreber et neotoponym, der kontekstuel er et udtryk for *emergence*, og det synes at være Den Arabiske Kulturforening, altså en civilsamfundsaktør, der står bag navngivningsprocessen. Skal man forstå valget af navn – altså det, der i modellen kaldes navngivningsteknologien – kan man med fordel se på, hvordan moskeen selv begrundet det, om det har en særlig betydning, og hvordan det fungerer i en minoritetskontekst. Af moskeens hjemmeside fremgår det, at ”Mange af de muslimer, der bor om-

6. Oplysningerne om deltagelsen i Kristen-Islamisk Samtaleforum er fra 2015, og selvom netværket stadig mødes en gang om året, har det ikke været muligt at verificere, om deltagelsen stadig finder sted.

7. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2016-03-03-moskeerne-bag-sloeret-faa-overblikket-over-tv-2s-afsloeringer> (23.7.2020).

kring moskéen, kom til Danmark som følge af krig i 80'erne og 90'erne. Det at komme til Danmark betød dermed også, at mange fik 'fred.'⁸ Her forstås fred altså i en verdslig betydning som fravær af krig, og Danmark som et sted, der giver plads til muslimer med særlige psykosociale behov.

Ud over den verdslige betydning har ordet *salam* (fred) også en religiøs anknytning: Det er nemlig dannet af den samme arabiske rod som ordet *islam* – altså S-L-M – der i sin grundbetydning betyder underkastelse eller fred, og muslimer er således dem, der underkaster sig Guds vilje og dermed lever i fred med Gud og hinanden (Esposito 1995, 243). At navnets tætte anknytning til islam primært er synlig for arabisktalende, opvejes af, at ordet moske indgår i det danske navn og derved knytter ordet fred tydeligt til islam, også for ikkearabisktalende.

Sidst men ikke mindst har navnet også kulturelle konnotationer, når det som her bruges i en minoritetskontekst. En væsentlig funktion ved navne er netop, at de som symbolsk kapital kan tilskrive nogle grupper værdi og lægge afstand til andre og dermed markerer, hvem der hører til gruppen, hhv. ikke gør det. Når den store Bellevue-moske i Gøteborg fx anvender ordet Sunni-Center som en del af sit navn, udskilles shiamuslimer som nogle, der ikke (bør) have deres daglige gang i moskeen. At vælge navnet Fredens Moske i en minoritetskontekst signalerer derimod inklusion og sameksistens – her er ikke nogen, der udskilles som outsiders, hverken fra minoritets- eller majoritetskulturen, for hvem kan være imod fred?

Netop sammensmeltningen af det religiøse, verdslige og kulturelt inkluderende kan være grunden til, at al-salam (også translittereret as-salam eller essalaam for at afspejle udtalen) er et hyppigt anvendt moske-navn, ikke mindst i den islamiske diaspora, hvor byer som Athen, Montreal, München, Odessa, Ravenna, Rotterdam og Santiago samt et væld af mindre byer i Vesten har moskeer med dette navn. Faktisk bærer nogle af de store *purpose-built* moskeer i Europa dette navn. Det gælder fx Essalam-moskeen i Rotterdam, der bl.a. er finansieret af Maktoum-familien i Emiraterne, og al-Salam-moskeen i Ravenna, der er Italiens næststørste og delvis finansieret af styret i Qatar. Og det er vel at mærke ikke kun arabiske moskeer, der vælger at bruge navnet: I Danmark har serbiske muslimer fx også valgt at kalde deres moske i Skælskør for al-Salam (Kühle and Larsen 2019, 369).⁹

8. <https://fredensmoske.dk/om-fredens-moske/> (besøgt 23.7.2020)

9. Se også <https://sn.dk/Slagelse/Serbere-aabner-moske-i-Skaelskoer/artikel/526832> (besøgt 23.7.2020)

Valget af et navn, der indikerer tæt anknytning til islam og samtidig signalerer sameksistens og inklusion i en majoritets-kontekst, falder fint ind under Giraut og Houssay-Holzschuchs begreb *founding*: Det knytter sig til toponymer, der signalerer bestemte ideologiske eller værdipolitiske træk med det formål at "create, legitimise, and ultimately sustain a new political and cultural order at the local, or the national, level" (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016, 9). At vælge et navn, der signalerer fred og sameksistens og derved søger at hæve sig over den politiske debat om muslimer i Danmark, er en måde at tegne et værdipolitisk billede af moskeen på og gøre dette synligt i dagligdagen for de mennesker, der færdes i området. Navnet ligger i klar forlængelse af det narrativ, der fremgår af moskeens og Den Arabiske Kulturforenings selvfrestilling, og budskabet understøttes yderligere af, at navnet genfindes mange andre steder i den muslimske diaspora og derved ikke blot får lokal eller national, men ligefrem transnational, karakter. Navnet får således en stærk symbolsk funktion, både for muslimer og ikke-muslimer, og sender et tydeligt signal om ønsket samhørighed på tværs af rum.

Islamisk Trossamfund på Fyn

Det Islamiske Trossamfund på Fyn er grundlagt i april 1997 og ligger i et tidligere fabrikskvarter ud mod Ørbækvej i det sydøstlige Odense. Ifølge moskeens hjemmeside er formålet at "tjene muslimernes interesser og hjælpe dem med at overholde deres religiøse forpligtelser", at skabe "et fællesskab på tværs af nationaliteter, der tilslutter sig de generelle retningslinjer og koncepter for *Ahl-As-Sunnah wa al-Jamaa* (De der følger profetens sædvane og fællesskabet)" og yde "en humanitær, velgørende og almennyttig service, både for muslimske borgere samt samfundets behov". Moskeen er en selvstændig og uafhængig forening, hvis økonomi "drives af de månedlige bidrag fra medlemmerne i foreningen", hvilket også inkluderer moskeens velgørende arbejde.¹⁰

Moskeen har over tid materialiseret sit navn på forskellig vis. Den har fra sin oprettelse fremstået bygningsmæssigt anonymt, uden andre markeringer end et lavt placeret skilt med teksten "Det Islamiske Trossamfund på Fyn" ved indgangen til grunden,

10. <https://www.wakffyn.dk/moskeens-historie> (21.7.2020). Moskeens hjemmeside er i begyndelsen af 2021 under ombygning og kan ikke tilgås.

Figur 4. Navneskiltet ved indgangen til den grund, hvor Det Islamiske Trossamfund på Fyn ligger. Det var det eneste navneskilt i det offentlige rum frem til foråret 2020. (Foto: Helle Lykke Nielsen)

Figur 5. Det Islamiske Trossamfund på Fyns digitale signatur, der også optræder på en række ophængte plakater indendørs (juli 2020)

sådan som det ses i figur 4. Da indgangen ligger for enden af en blind vej, har dette navn dog primært været synligt for postvæsenet og moskeens brugere. Digitalt og på diverse opslag og plakater har moskeen derimod i mange år brugt det danske navn sammen med det arabiske *al-waqf al-islamiyy fi Odense – al-Danmark* (ordret: Den Islamiske Waqf i Odense, Danmark; waqf er en religiøs stiftelse) – altid det danske navn øverst og det arabiske nederst – og med et logo bestående af en grøn halvmåne, som omfavner de tre vigtigste moskeer inden for den islamiske tradition, hhv. Ka'baen i Mekka, al-Nabawi-moskeen i Medina og al-Quds-moskeen i Jerusalem, jf. figur 5.

I foråret 2020 opsatte moskeen imidlertid et stort grønt skilt over hovedindgangen, der til venstre angiver trossamfundets navn på dansk og til højre på arabisk og med det islamiske logo i midten, sådan som det ses i figur 6. Her er det arabiske navn tillige justeret, så der nu står ”Den Islamiske Waqf på Fyn”, hvilket gør de to navne næsten parallelle. I praksis betyder det, at trossamfundets bygning nu kan identificeres tydeligt, også fra den trafikerede Ørbækvej.

Udover det danske og det arabiske navn har moskeen også et kaldenavn blandt muslimer, nemlig wakffyn eller blot wakf.¹¹ Det er en forkortelse af det arabiske navn og bruges både i skrift og tale, hvilket bl.a. kan ses af moskeens hjemmeside, af mailadresser o.l. I danske medier omtales moskeen dog oftest som ”moskeen på Ørbækvej”. En søgning i Infomedia foretaget

11. Waqf skrives med q på arabisk og gengives derfor i overensstemmelse med dette som q i min danske translitteration. Trossamfundet på Fyn skriver imidlertid konsistent ordet med k, når det optræder med latinske bogstaver, hvilket sandsynligvis skyldes forskellige regionale traditioner for translitteration.

Figur 6. Navneskilt over hovedindgangen til trossamfundet, opsat i 2020. (Foto: Helle Lykke Nielsen)

i juli 2020 gav således 409 hits i lokale og landsdækkende aviser på dette navn og kun 89 på ”Det Islamiske /Islamisk Trossamfund på Fyn”. Moskeen går altså under fire forskellige navne: et officielt dansk navn, som moskeen er registreret under hos de danske myndigheder, et arabisk navn, et kaldenavn blandt muslimer og et kaldenavn, der bruges i danske medier og blandt ikke-muslimer.¹²

Ser vi som udgangspunkt på moskeens officielle danske hhv. arabiske navn, er der ligesom med Fredens Moske i Aarhus tale om et neotoponym, der i en geopolitisk kontekst er et udtryk for emergence, og det synes at være bestyrelsen for trossamfundet, altså en civilsamfundsaktør, der står bag navngivningsprocessen. Der er imidlertid to interessante træk ved navngivningen, der kan læses som et udtryk for, hvordan moskeen ønsker at positionere sig.

12. Kaldenavne er et eksempel på det, Rose-Redwood et al. 2017 kalder performative use eller the reproduction of urban space (Rose-Redwood, Alderman, and Azaryahu 2017, 18). Hverdagsbrug af navne kan udfordre dem, der har den politiske magt til at styre navngivningsprocessen, og er et interessant felt, hvis man vil forstå den modstand, der nogle gange kan være forbundet med navngivning. Dette aspekt vil dog ikke blive behandlet her.

Det første er, at moskeen bruger ordet trossamfund i det danske navn, men ordet waqf i det arabiske, og de to ord signalerer forskellige ting. Trossamfund er det begreb, der bruges i den danske grundlov (§ 67) til at betegne grupper, der ”forener sig (...) for at dyrke Gud på den måde, der stemmer med deres overbevisning”, altså et organiseret fællesskab af mennesker med samme trosgrundlag, der kan bestå af en eller flere menigheder. Denne betegnelse anvendes også af Kirkeministeriet i ”Liste over anerkendte trossamfund med tilknyttede menigheder”, hvor fx trossamfundet Dansk Tyrkisk Islamisk Stif-

telse er registreret med 30 tilhørende tyrkiske menigheder og Dansk Islamisk Trossamfund med fem islamiske menigheder.¹³ Det Islamiske Trossamfund på Fyn indgår ikke som menighed i et etableret trossamfund, men fremstår som et selvstændigt sådant, også selvom der er et meget tæt samarbejde med Det Islamiske Trossamfund i Danmark på Dortheavej i København.¹⁴ En waqf, derimod, er at sammenligne med en religiøs stiftelse eller fond. Det er et islamisk begreb, der typisk bruges om jord eller ejendomme, der er skænket til velgørende formål, og hvis overskud skal bruges til et nærmere specificeret formål. Langt de fleste moskeer, både i den islamiske verden og i den islamiske diaspora, er etableret som *awqaf* (flertalsformen af waqf) og er således selvstændige institutioner, der som udgangspunkt ikke kan opløses eller videresælges, og som derved er sikret en høj grad af tidsmæssig kontinuitet (Kahf 1995). Islamisk Trossamfund på Fyn beskriver selv deres waqf som ”en donation, fra muslimer i landet til muslimske borgere på Fyn”¹⁵ – en formulering, der ligger i god forlængelse af moskeens ønske om at bedrive velgørende og humanitært arbejde. Både trossamfund og waqf er således religiøst-organisatoriske begreber, men hvor førstnævnte gennem intertekstualitet til grundloven indskriver sig i en dansk juridisk tradition som overbegrebet for en gruppe mennesker med et fælles trosgrundlag, er waqf et begreb på ejendoms- eller institutionsniveau, der signalerer velgørenhed og er tæt knyttet til islam, både historisk og socialt (op.cit., 315).

Det andet interessante træk ved moskeens navnepraksis er brugen af geografiske udtryk. Hvor kaldenavnet i danske medier og blandt ikkemuslimer – Moskeen på Ørbækvej – har fokus på en geografisk lokation, der placerer moskeen rumligt i det urbane landskab, bruger moskeen ”Fyn” som en del af sit danske navn, formodentlig for at signalere, at trossamfundets aktiviteter dækker hele øen. I det arabiske navn har moskeen derimod systematisk anvendt ”Odense” helt frem til 2020, hvor det nye skilt over hovedindgangen blev sat op, og bynavnet bruges fortsat i den digitale signatur. Hvor brugen af ”Odense” i det arabiske navn kan siges at nedskalere moskeens aktivitetsfelt i forhold til det danske navn, bidrager det anvendte logo med de tre moske-profiler fra hhv. Mekka, Medina og Jerusalem til en geografisk opskalering i den forstand, at der skabes en relation mellem moskeen i Odense og islams tre helligste steder og dermed til den globaliserede muslimske umma. Der er således

13. <https://www.andretrossamfund.dk/religionsfrihed-og-ankendelse/trossamfundsregistret/liste-over-ankendte-trossamfund-og-tilknyttede-menigheder/> (21.7.2020).

14. Personlig korrespondance på Messenger med Det Islamiske Trossamfund på Fyn (23.7.2020). Her angiver et bestyrelsesmedlem desuden, at deres ”navn(et) er inspiration og efterligning af navnet i København: Det Islamiske Trossamfund i København” (sic).

15. <https://www.wakffyn.dk/moskeens-historie> (21.7.2020).

ikke blot tale om et *scale jump*, men snarere en *outscaling*, hvor den lokale moske forbindes med de helligste steder i islam.

Af de fire navne, moskeen går under, forekommer det således rimeligt at anskue det danske navn som et organisatorisk navn, mens det arabiske er moskeens religiøse navn. Valget af det danske navn med trossamfund som det juridiske overbegreb i bestemt form og med en geografisk rækkevidde, der dækker Fyn, opskalerer den lokale moske både organisatorisk og geografisk med den mulige hensigt at tilskrive den (magt)politisk betydning i en dansksproget kontekst. Det religiøse navn opskalerer også moskeens betydning, både gennem brugen af waqf og den islamiske samfundsmodel, begrebet indskriver sig i, og gennem samspillet med logoet med islams helligste steder, der begge forstås af muslimer verden over. Gennem to forskellige navne med to forskellige værdipolitiske træk – et opskalet organisatorisk navn og et opskaleret religiøst navn, jf. Giraut og Houssay-Holzschuchs begreb *founding* – taler moskeen på to forskellige sprog til to forskellige målgrupper. Derved opnår moskeen ikke blot øget synlighed i det offentlige rum – fra det lavtplacerede og ikke særskilt synlige dansksprogede skilt til et tydeligt placeret tosproget dansk-arabisk skilt med klar religiøs symbolik – men indskriver sig også i et større kulturelt hhv. religiøst narrativ, der kan tjene til at placere moskeen i et bestemt socialt, religiøst og i sidste ende etisk og moralsk perspektiv.

Odense Selimiye Moske

Odense Selimiye Moske eller *Odense Selimiye Cami* (Cami er tyrkisk for moske) har rødder tilbage til 1980, hvor en gruppe tyrkiske indvandrere indsamlede midler til at købe en beboelsesejendom i Pjentedamsgade i det centrale Odense og oprettede Tyrkisk Islamisk Kulturforening. I 1990 blev bygningsbederum erstattet af en nybygget moske i ejendommens baggård, og her lå Selimiye-moskeen frem til 2016, hvor kulturforeningen købte en betydeligt større bygning i Helsingborggade ved Odense havn og gradvist flyttede alle religiøse og sociale aktiviteter hertil.¹⁶ Af foreningens webside fremgår det, at kulturcenteret skal være ”et sted, hvor man møder sine landsmænd og sine venner. Et sted, der bygger bro mellem kulturer og ska-

16. Martin Franciere: ”Tyrkernes egen moske”. Fyens.dk, 2. marts 2001, <https://fyens.dk/artikel/tyrkernes-egen-moske> (17.7.2020).

Figur 7. Indgangen til Selimiye-moskeen og Tyrkisk Islamisk Kulturforening i Pjentedamsgade (juli 2016). (Foto: Helle Lykke Nielsen)

ber forståelse mellem sit folk”, og det fremhæves, at centeret ”hermed opfylder ... vores religiøse, uddannelses- og kulturelle-mæssige behov i vores samfund”.¹⁷

I de år, moskeen lå i Pjentedamsgade, var den alene synlig for forbipasserende, der behersker tyrkisk. Af skiltet over indgangen, som ses i figur 7, fremgår det, at her ligger ”*Türk Islam Kültür Derneği* (*derneği* er det tyrkiske ord for forening), *Odense Selimiye Cami*”, efterfulgt af ”Tyrkisk Islamisk Kultur Forening” på dansk. Det var først, hvis man trådte ind gennem porten og gik over baggården mod moskeen, at stedets religiøse betydning blev tydelig: På en husgavl, der vender ud mod baggården, er der malet et kæmpemæssigt billede af den berømte tyrkiske Selimiye-moske i Edirne i det nordvestlige Tyrkiet, der regnes for en af Tyrkiets vigtigste historiske moskeer og et højdepunkt i islamisk arkitektur. Moskeen i Edirne, der er fra 1575, har sit navn efter den osmanniske Sultan Selim II, der i et drømmesyn skulle have mødt profeten Muhammed, som bad ham bygge moskeen, og den står i dag på UNESCOs verdensarvsliste. Der er således både historisk, religiøs og (magt)politisk status knyttet til navnet, hvilket sandsynligvis er grunden til, at det også bruges som moskenavn mange andre steder i verden, fx i Albanien, Belgien, Holland – og i Aarhus. Gavl billedet af Selimiye-moskeen i Edirne fra Pjentedamsgade kan ses i figur 8.

Heller ikke i Helsingborggade er det tydeligt for forbipasserende, at der her ligger en moske. Der er opsat store skilte på bygningens for- og bagside med teksten ”Tyrkisk Islamisk Kulturforening”, sådan som det ses af figur 9, men ordet moske optræder hverken på tyrkisk eller dansk. Til gengæld har det anvendte logo med halvmånen, der omfavner fire minareter, samt det *mimicry* af minareter, der fremgår af de to d’er i forkortelserne ”dtdv” i skiltets to øverste hjørner, religiøse konnotationer, der sammen med ordet islamisk relaterer kulturforeningen til islam. Forkortelsen ”dtdv” står for ”Danmarka Türk Diyanet Vakfi” – eller ”Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse”, som organisationen kalder sig på dansk (*diyanet* betyder religiøs, men er samtidig en organisatorisk betegnelse for direktoratet for religiøse anliggender i Tyrkiet, og *vakfi* svarer til det arabiske *waqf*). Dtdv blev oprettet i 1985 og er i dag paraplyorganisation for ca. 30 tyrkiske moskeer i Danmark, der samarbejder med den tyrkiske stat og det tyrkiske Diyanet om at skabe gode betingelser for

17. <https://www.selimiye.dk/> (23.7 2020).

Figur 9. Skiltet ved hovedindgangen til Tyrkisk Islamisk Kulturforening og Selimiye-moskeen i Helsingborggade ved Odense havn (juli 2019). (Foto: Helle Lykke Nielsen)

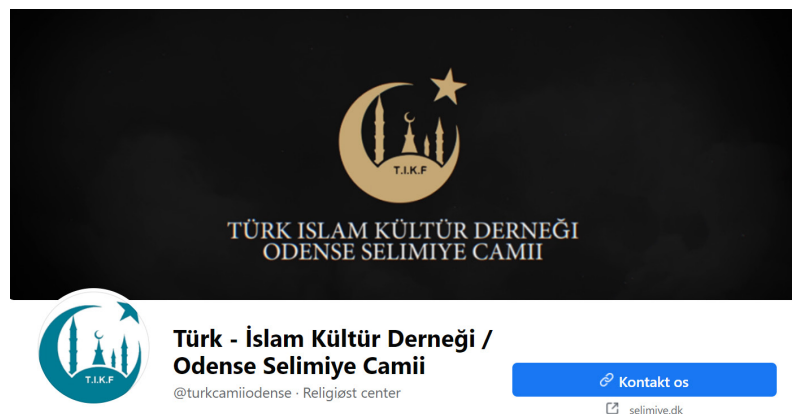
Figur 8. Gavlmaleri af Selimiye-moskeen i Edirne i gården bag Tyrkisk Islamisk Kulturforening i Pjentedamsgade, Odense (juli 2016). (Foto: Helle Lykke Nielsen)

herboende tyrkere, der ønsker at deltage i religiøse og kulturelle aktiviteter (Kühle and Larsen 2019, 205 ff).

Hvor flytningen fra Pjentedamsgade til Helsingborggade altså har medført, at Tyrkisk Islamisk Kulturforening nu anvender dansk som primært sprog på sine skilte, har optonet organisationsperspektivet og fjernet navnet på moskeen, ser det anderledes ud på nettet. Både på selimiye.dk, som præsenterer foreningen på dansk, og på foreningens facebookside, der næsten udelukkende kommunikerer på tyrkisk, optræder Selimiye-moskeen i tekst og overskrifter, dog således at moskeens navn kun fremgår enkelte steder på den dansksprogede webside og altid i en sekundær position i forhold til kulturforeningen, mens det optræder konsekvent på den tyrkiske FB-side og altid tekstmæssigt ligestillet med kulturforeningen i både farve, fontstørrelse og -form, om end moskeens navn ofte står under kulturforeningens, sådan som det ses i figur 10. Der synes således at tegne sig en udvikling over tid i den måde, Selimiye-moskeens navn optræder på i det offentlige rum i den forstand, at moskeens navn nedtones og helt forsvinder fra de fysiske skilte, mens det optræder som næsten ligestillet med kulturforeningens i online-sammenhæng på tyrkisk.

At navngive en mindre tyrkisk moske i en dansk provinsby efter en af Tyrkiets største og mest berømte historiske moskeer er et *scale jump* i både tid og rum. Hvordan navngivningsprocessen har fundet sted i praksis, ved vi ikke pga. manglende interviewdata, men hvis processen ses gennem Giraut og Houssay-Holzschuchs begreber, må det antages, at det er Tyrkisk Islamisk Kulturforening, altså en civilsamfundsaktør, der står bag navngivningsprocessen. Samtidig er det sandsynligt, at samarbejdet med dtdv og dermed det tyrkiske Diyanet også kan have

Figur 10. Startside for Tyrkisk Islamisk Kulturforening og Odense Selimiye Moske, Facebook (juli 2020)

spillet en rolle i processen, hvilket støttes af, at den tyrkiske moske, der åbnede i Aarhus i 2008 som et resultat af en fusion af flere mindre moskeer, netop blev købt gennem dtdv og også fik navnet Selimiye-moskeen.¹⁸

Dette har betydning for, hvordan vi skal fortolke den kontekst, moskeen navngives i. Som udgangspunkt er *Odense Selimiye Cami* at forstå som et neotoponym, der falder under kategorien *emergence*, men i tilfælde af, at dtdv og dermed det tyrkiske Diyanet har spillet en rolle for navngivningen, kan der også være tale om *commodification*, som refererer til kontekster, hvor enkeltpersoner, organisationer eller virksomheder med penge og magt har mulighed for at beslutte, hvad et givet sted skal hedde, baseret på egne økonomiske eller symbolske interesser (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016, 8). At der kan forekomme overlap mellem kontekstkategoriene i modellen er ikke usædvanligt – tværtimod kan de i praksis endda supplere hinanden (ibid. 9).

Samme dobbelthed gør sig gældende mht. fortolkningen af den anvendte navneteknologi. Her kan moskeens navn for det første falde ind under Giraut og Houssay-Holzschuchs begreb *founding* som et toponym, der signalerer bestemte ideologiske eller værdipolitiske træk – her et forsøg på at forbinde den tyrkiske moske i Odense med tyrkisk nationalhistorie og osmanisk storhed. For det andet kan navnet fortolkes som et udtryk for *restoring*, hvor det fungerer som en påmindelse om historiske eller politiske uretfærdigheder, for hvilke der kræves genoprejsning, eller som kan legitimere den politik, navngiver fører i forsøget på at kompensere for disse uretfærdigheder (ibid. 9). Uanset hvilke af Giraut og Houssay-Holzschuchs to perspektiver, der anlægges på navngivningen, synes det dog klart, at

18. https://aarhuswiki.dk/wiki/%C3%85rhus_Selimiye_Stiftelse/%C3%85rhus_Dansk-Tyrkisk_Kulturforening (23.7.2020).

Figur 11. Khayr el-Barriya-moskeen (til venstre) og Hamad Bin Khalifa Civilisation Center (til højre) i Rovsinggade på ydre Nørrebro. (Foto: Helle Lykke Nielsen)

navnet ikke først og fremmest relaterer sig til tyrkiske migranters *placemaking* i Danmark, men snarere fungerer som et kollektivt minde om det land, migranterne kommer fra, og derigennem forbindes til et narrativ om tyrkisk nationalhistorie og tidligere tiders magtpolitiske storhed. Moskeen gestaltes med andre ord ret forskelligt af den tyrkiske minoritets- og den danske majoritetsbefolkning: Hvor Odense Selimiye Moske alene gennem sit navn konnoterer til tyrkisk historie og Osmannerigets magtpolitiske betydning og samtidig smelter sammen med Tyrkisk Islamisk Kulturforening på nettet, gestaltes den næsten udelukkende som en tyrkisk forening for den danske majoritetsbefolkning, eftersom moskeen ikke er synlig på skilte i det offentlige rum, og navnet kun materialiseres på dansk i ganske få tilfælde på nettet.

Khayr el-Barriya-moskeen

Masjid Khayr el-Barriya (*khayr* betyder det gode eller velgørelse og *el-barriya* er skabningen, ca. ”moskeen for det bedste af skabningen”) ligger i Rovsinggade på det ydre Nørrebro i København som en del af *Hamad Bin Khalifa Civilisation Center*. Moskeens navn refererer til Koranens sura 98, vers 7, hvor der står: ”De, der tror og gør gode gerninger, er det bedste af skabningen” i modsætning til de vantro, der jf. vers 6 i samme sura ”er i Helvedes ild; dér skal de forblive til evig tid. De er det værste af skabningen” (Koranen 2006, 504). Moskeen, hvis navn muligvis refererer specifikt til profeten Muhammed (Kühle 2020, 2), blev indviet som en del af Khalifa Civilisation Center i juni 2014 takket være en donation på 150 mio. kr. fra Qatars emir Hamad

Figur 12: Hamad Bin Khalifa Kulturcenter, angivet på arabisk og engelsk, på gavlen ud mod Rovsinggade. (Foto: Helle Lykke Nielsen)

Bin Khalifa, der var landets statsoverhoved fra 1995 til 2013. Også to internationale NGO'er med forbindelser til Golfen, *Qatar Charity* og *al-Da'wa* i Kuwait, menes at have bidraget med tilsammen ca. 35 mio. kr., omend det er uklart, om de trak pengene ud igen pga. indbyrdes uoverensstemmelser (op.cit., 5, 15).

Som det ses af figur 11, består moskeen og kulturcentret af to store forbundne bygninger – moskeen til venstre og kulturcentret til højre. På gavlen af den højre bygning ud mod den befærdede Rovsinggade angives stedets navn på hhv. arabisk (øverst) og engelsk (nederst) som *Markaz Hamad Bin Khalifa al-Hadari* (*markaz* er arabisk for center, *al-hadari* betyder civilisatorisk eller kulturelt), helt svarende til det engelske *Hamad Bin Khalifa Civilization Center*. Figur 12 viser, at *Hamad Bin Khalifa* på arabisk fremstår med større bogstaver end den øvrige del af navnet og derved særligt fremhæver donors navn. Der er ikke andre permanente skilte på eller omkring bygningerne, der henviser til centret eller moskeen, kun et større aftageligt lærred på centrets højre side (ned mod den lille vej Vingelodden), der på dansk understreger kulturcentrets rolle som brobygger; også her kan man tydeligt se Hamad Bin Khalifas navn på arabisk, som er fremhævet i bunden af lærredet. Moskeens navn angives med andre ord ingen steder i det offentlige rum, hverken på arabisk, engelsk eller dansk, men minareten, der er placeret foran bygningen til højre, signalerer, at der ligger en moske.

Heller ikke på nettet fremstår moskeens navn særlig tydeligt. På kulturcentrets webside, der alene giver en kort præsentation af centret på dansk, nævnes moskeen udelukkende under brugeranmeldelser og her altid uden navn.¹⁹ På Facebook hersker der en vis forvirring, for der er flere profiler med overlappende navne. Profilen Hamad Bin Khalifa Civilization Center på adressen <https://www.facebook.com/Stormoskeen/>, som ses i figur 13, er sandsynligvis kulturcentrets og moskeens officielle Facebook-side. Den har opslag på både arabisk og dansk om forskellige ak-

19. <https://hamad-bin-khalifa-civilisation-center.business.site/> (20.7.2020).

Hamad Bin Khalifa Civilisation Center مركز حمد بن خليفة الحضاري

@Stormoskeen · Moské

Send besked

Figur 13: Facebookside for kulturcentret og moskeen, <https://www.facebook.com/Stormoskeen/> (besøgt 20.7.2020)

tiviteter, om, hvem der står for fredagsbøn m.m., og her optræder navnet *Khayr el-Barriya* ofte, men kun på arabisk, hvori mod den på dansk omtales som ”moskeen” eller ”Stormoskeen”. På en anden FB-side, der også bærer kulturcentrets navn, men som primært synes at indeholde opslag fra forskellige brugere, nævnes moskeen kun i sidens titelhoved, igen uden navn, og den eneste FB-side, der bærer moskeens navn, synes primært at fungere som platform for en tyrkisk muezzin med tilknytning til moskeen, der giver eksempler på forskellige bønnekald.²⁰ Moskeen omtales også på andre relaterede FB-sider, fx på Dansk Islamisk Råd, der var initiativtager til etablering af Københavns Store Fond, som i dag formelt ejer moskeen (Kühle 2020, 2), men også her nævnes moskeen altid kun på arabisk.²¹

Fælles for de digitale sider synes således at være, at der ikke skelnes mellem kulturcentret og moskeen, sådan som det også ses af figur 13, og at brugen af navnet *Khayr el-Barriya* nedskaleres i en sådan grad, at det primært er synligt for arabiskkyndige, der enten kommer i moskeen eller følger centrets aktiviteter på sociale medier. Til gengæld har moskeen en række tilnavne på dansk, både i offentligheden og blandt moskeens brugere, hvor den ud over Københavns Stormoske, i praksis ofte blot Stormoskeen, også går under navne som Qatar-moskeen, Khalifa-moskeen og Moskeen i Rovsinggade (op.cit., 2). I danske medier er Københavns Stormoske langt det mest anvendte. En søgning i infomedia på ”Københavns Stormoske” gav næsten

20. <https://www.facebook.com/pages/Khayr-El-Barriya-Moskeen/1860867573963541> (20.7.2020).

21. <https://www.facebook.com/disrdk/> (20.7.2020).

500 hits i nationale aviser og dagblade, mens en søgning på ”Moskeen i Rovsinggade” gav 60 hits og en søgning på *Khayr el-Barriya* kun tre (5. 9.2020).

Det er ikke muligt at forstå brugen af moskenavnet *Khayr el-Barriya* uden at relatere det til kulturcentrets navn. Der er næppe tvivl om, at navngivningen af *Hamad Bin Khalifa Civilisation Center* skyldes den store donation fra Qatars tidligere emir, hvad enten den nu er et udtryk for en frivillig bestyrelsesbeslutning eller et specifikt ønske fra donor. At navnet spiller en rolle for donor, kan bl.a. ses af, at dennes repræsentanter på et bestyrelsesmøde i oktober 2016 foreslog, at der i forlængelse af en række interne problemer i Københavns Store Fond, som organisatorisk står bag kulturcentret og moskeen, skulle oprettes en ny fondsinstitution i stedet for omtalte med navnet *Hamad Bin Khalifa Civilisation Center Fond* – et forslag, som af forskellige grunde dog ikke blev vedtaget (Kühle 2020, 15). Kulturcenterets navn er således opstået i den kontekst, som Giraut og Houssay-Holzschuch kalder *commodification*, og som betegner situationer, hvor enkeltpersoner, organisationer eller virksomheder med penge og magt har mulighed for at beslutte, hvad et givet sted skal hedde baseret på økonomiske eller symbolske interesser (Giraut and Houssay-Holzschuch 2016, 8-9). Navneteknologisk synes kulturcentrets navn at falde ind under begrebet *promoting*, der betegner det at brande et sted ved hjælp af et navn med det formål at positionere stedet bedst muligt over for mulige konkurrenter (ibid. 9). Kulturcentrets navn tjener i denne optik således netop til at brande Khalifa-familien kulturelt og religiøst i en bydel, der i forvejen har et betydeligt antal moskeer og kulturforeninger,²² samtidigt med at det også placerer Khalifa-familien og Qatar tydeligt i en dansk politisk kontekst.

Ser vi specifikt på *Khayr el-Barriya*-moskeens navn, må dette kontekstuelt kategoriseres som et religiøst neotoponym i kategorien *emergence*, der tydeligt relaterer sig til Koranen og måske endda til profeten Muhammad. Navneteknologisk vil det typisk falde ind under kategorien *founding* og vil således kunne tolkes som et forsøg på at signalere religiøse eller værdipolitiske træk, der kan legitimere islams betydning i en dansk kontekst. Men ses brugen af *Khayr el-Barriya* i en dansk majoritetskontekst, hvor moskeens navn alene materialiseres på nettet, kun er synligt for arabiskkyndige og tillige kan være vanskeligt at huske

22. Ud af Danmarks ca. 170 moskeer ligger 20 på Nørrebro i København (Kühle and Larsen 2019, 368-371).

for ikkearabiskkyndige, fordi navnet ikke uden videre kan forbindes indholdsmæssigt med noget kendt, kan det næppe overraske, at moskeen i stedet kommer til at gå under forskellige danske tilnavne, alternativt at moskeens navn smelter sammen med kulturcentrets, som det fx ses af facebookside i figur 13. Det har betydning for den måde, Khalifa-familien og Qatar brandes på i et moskelandskab på Nørrebro, hvor den anden store *purpose-built* moske, den shiamuslimske Imam Ali Moske, er finansieret af Iran, og i hvert fald to andre moskeer har modtaget penge fra Saudi-Arabien.²³ For når både moske og kulturcenter kendes under Hamad Bin Khalifas navn, brandes Khalifa-familien og Qatar både kulturelt og religiøst, i hvert fald blandt ikkearabiskkyndige, og det gør Khalifa-navnet til et meget synligt element i kampen om de danske muslimer. Det kan godt være, *Khayr el-Barriya*-navnet tilskriver moskeen religiøs prestige gennem konnotationer til Koranens sura om ”det bedste” hhv. ”det værste af skabningen”, i hvert fald for arabiskkyndige muslimer, men samtidig er der også (i det mindste en teoretisk) mulighed for, at nogle vil koble moskeens arabiske navn til Khalifa-familien, så det bliver dem, der fremstår som ”det bedste af skabningen”.

Kan moskenavne bruges til noget?

Kan moskenavne fortælle os noget om muslimske gruppers *placemaking*-strategier i Danmark, og hvordan navne bruges til at positionere moskeerne såvel indbyrdes som over for majoritetsbefolkningen? Giver det overhovedet mening at analysere moskenavne i diasporaen for at kunne udsige noget om disse gruppers forestillinger, værdier og syn på egen rolle i den migrationskontekst, de indgår i? På basis af analysen af de fire ovenstående moskenavne må svaret være et klart ja. At vælge navnet Fredens Moske signalerer noget ganske andet end valget af navnet på en osmannisk sultan eller et koranudtryk, der kan bruges til at brande såvel profeten Muhammed som en emir fra Qatar. At benytte navnet Fredens Moske i en migrationskontekst sender et klart budskab om ønsket samhørighed og gensidig forståelse med majoriteten, så meget desto mere som at navnet fremstår identisk på både dansk og arabisk og ovenikøbet ligger i fin forlængelse af det narrativ, der fremgår af moskeens og den

23. Det gælder Taiba-moskeen i Titangade samt Islamisk Forbund på Hejrevej (Kristeligt Dagblad, 25.1 2020, 1).

arabiske kulturforenings webside. Hos Islamisk Trossamfund på Fyn er der noget andet på spil. Her kan navnet læses som et redskab til at tilskrive moskeen betydning, men det gøres forskelligt på de to anvendte sprog. Hvor det danske navn signalerer prestige og status gennem intertekstualitet med dansk lovgivning og regional opskalering af moskeens geografiske forankring, placerer det arabiske navn moskeen lokalt, men forankrer den samtidig i den globaliserede muslimske umma. Navnet på den tyrkiske *Selimiye*-moske synes omvendt rettet mod den tyrkisk-muslimske minoritet, der kan afkode moskeens navn og derigennem konstruere et kollektivt minde om det land, de eller deres forældre kommer fra, med alt hvad dertil hører af tyrkisk nationalhistorie og tidligere tiders magtpolitiske storhed. Den komplekse navnebrug omkring *Khayr el-Barriya*-moskeen kan ses som et udtryk for, hvordan det er muligt at brande moskeer, både direkte og indirekte, sådan som det er tilfældet, når denne moske pga. sit opakke og nedskalerede arabiske navn kommer til at gå under tilnavnet Khalifa- eller Qatarmoskeen, både blandt muslimer og ikkemuslimer, hvilket har stor politisk brandingværdi for såvel emir-familien som Qatar.

Sådanne navneanalyser åbner op for nye spørgsmål om, hvordan moskeerne (i betydningen bestyrelse, donorer eller andre navngivere) ser deres rolle i diasporaen. Kan valget af navnet Fredens Moske være et signal til danske politikere og andre islamdebattører om, at denne moske anser den politiserede debat om islam og moskeer for aldeles irrelevant og i stedet hellere vil bruge kræfter på at skabe et sted for åndelighed og mellemmenneskelig forståelse? Ligger der i valget af navnet *Selimiye* en underforstået modstand mod den europæiske orden, der overtog efter Osmannerriget, eller er det måske ligefrem en indirekte kritik af majoriteten, når en moske navngives med reference til et koranvers om muslimer som "det bedste af skabningen" i modsætning til de vantro? Og hvad siger den religiøse og kulturelle branding af en emir om de magtrelationer, der eksisterer mellem en småstat som Danmark og et endnu mindre emirat i Golfen? Sådanne spørgsmål lader sig selvsagt kun besvare på basis af interviewdata, men udgangspunktet for overhovedet at stille dem er hentet fra navneanalysen.

De moskenavne, der er analyseret her, synes typisk at opstå i den kontekst, Giraut og Houssay-Holzschuch kalder *emergence*, dog med et enkelt muligt tilfælde af *commodification*, og

samtidig anvender moskeerne et bredt spektrum af navneteknologier. Det tyder på, at moskenavne i diasporaen ikke blot betjener sig af religiøse og organisatoriske navne, men også anvender navneteknologier, der kendes fra fx kommercielle og politiske aktører. Det kan godt være, at kombinationen af *commodification* og *promoting* er et resultat af visse moskeers samarbejde med udenlandske aktører, der i varierende grad ønsker at fremme statslige eller private interesser, men den viser samtidig, at moskeernes navngivningspraksis ligner alle mulige andre statslige, organisatoriske og kommercielle aktørers måde at vælge toponymer på. Der er dog to træk, der måske ikke adskiller navngivningen af moskeer grundlæggende fra navngivningen af andre steder, så i hvert fald synes at spille en vigtig rolle i analysen af moskenavne. Det er på den ene side det flersproglige element og på den anden side den høje grad af variabilitet, der synes at præge moskeernes navnebrug. Ingen af disse træk indgår som eksplicite elementer i Giraut og Houssay-Holzschuchs model, men de er helt nødvendige at inddrage for at få det fulde billede af moskeernes navnepraksis.

Navne fungerer ofte som anvisninger, der skal vejlede folk om, hvad der er historisk, kulturelt eller politisk vigtigt. Derfor bliver navngivningsprocesser ofte at betragte som en slags identitetsarbejde (Rose-Redwood, Alderman, and Azaryahu 2017, 6), hvor omformningen eller ”oversættelsen” af et (fysisk) rum til en tekst, her altså navne, kan vise os noget om et fænomen, vi måske ikke ellers havde fået øje på. I stedet for alene at se moskenavne som en betegnelse, der har til formål at indekserer moskeernes fysiske placering, sådan som det ofte sker i fx danske medier, forekommer det værdifuldt at inddrage den information, der ligger gemt i de navne, moskeerne i diasporaen selv vælger. Hermed bliver det mulig at indfange aspekter af moskeernes selvforståelse, som det kan være vanskeligt at indfange på anden vis.

Abstract

Names of mosques in Denmark are rather complex. This is due, among other things, to their multilingual name practices and to the fact that they are relatively new in a Danish context. This article investigates whether names of mosque are a productive

field that can generate new knowledge about placemaking strategies of Muslim groups in Denmark. Using Giraut and Houssay-Holzschuch's theoretical framework for naming and naming processes (2016) and the concept of spatial scaling, the names of four Danish mosques are analysed: *al-Salam* Mosque in Aarhus, the Islamic Faith Society and Odense *Selimiye* Mosque, both on Funen, and *Khayr el-Barriya* Mosque in Copenhagen. The analysis shows that mosques seem to use a wide range of naming technologies which reflect different ways of positioning themselves in the Danish mosque landscape. This opens up new questions about how mosques (in the sense of boards, donors or other name givers) see their role in the diaspora. The study concludes that names of mosques seem to contain valuable information, which can be used to capture aspects of the mosques' self-understanding that may be difficult to capture otherwise.

Litteratur

- Ahlin, Lars, Jørn Borup, Marianne Qvortrup Fibiger, Brian Arly Jacobsen, and Marie Vejrup Nielsen. 2013 (2015). *Religion i Århus 2013*. Center for Samtidsreligion 2013 (Aarhus 2015: Aarhus Universitet Center for Samtidsreligion).
- Alderman, Derek H. 2008. «Place, Naming and the Interpretation of Cultural Landscapes.» In *The Ashgate Research Companion to Heritage and Identity*, redigeret af Peter Howard and Brian Graham, 195-214. Abingdon: Taylor & Francis Group.
- Bille, Mikkel, and Tim Flohr Sørensen. 2019 (2012). *Materialitet. En indføring i kultur, identitet og teknologi*. København: Samfundslitteratur.
- Blommaert, Jan. 2007. «Sociolinguistic scales.» *Intercultural Pragmatics* 4 (1): 1-19. <https://doi.org/10.1515/ip.2007.001>.
- Callewaert, Staf. 2017. «Foucault's Concept of Dispositif.» *Praktiske Grunde. Nordisk tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab* 2017 (1-2): 29-52.
- Esposito, John L. 1995. Islam. In *The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World*, edited by John L. Esposito. Oxford: Oxford University Press.
- Giraut, Frédéric, and Myriam Houssay-Holzschuch. 2008. «Néotoponymie : formes et enjeux de la dénomination des territoires émergents.» *L'Espace Politique* (5). <https://doi.org/10.4000/espacepolitique.161>.
- . 2016. «Place Naming as Dispositif: Toward a Theoretical Framework.» *Geopolitics* 21 (1): 1-21. <https://doi.org/10.1080/14650045.2015.1134493>.
- Kahf, Monzer. 1995. Waqf. In *The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World*, edited by John L. Esposito. Oxford: Oxford University Press.
- Kress, Gunther, and Theo van Leeuwen. 2001. *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*.

- London: Arnold.
- Kühle, Lene. 2020. «Konflikten i Hamad bin Kalifa Civilisation Center.» In *Årbogen Religion i Danmark 2020*. Afdeling for Religionsvidenskab: Aarhus Universitet.
- Kühle, Lene, and Malik C. R. Larsen. 2019. *Danmarks moskeer. Mangfoldighed og samspil*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Light, Duncan, and Craig Young. 2015. «Toponymy as Commodity: Exploring the Economic Dimensions of Urban Place Names.» *International Journal of Urban and Regional Research* 39 (3): 435-450. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12153>.
- Malinowski, David. 2009. «Authorship in the Linguistic Landscape. A Multimodal-Performative View.» In *Linguistic Landscape. Expanding the Scenery*, edited by Elena Shohamy and Curk Gorter, 107-125. New York, London: Routledge.
- Medway, Dominic, Gary Warnaby, Leah Gillooly, and Steve Millington. 2018. «Scalar tensions in urban toponymic inscription: the corporate (re) naming of football stadia.» *Urban Geography* 40 (6): 784-804. <https://doi.org/10.1080/02723638.2018.1446585>.
- Monnot, Christophe. 2016. «Visibility or Invisibility: The Dilemma of the Muslim Associations of Switzerland.» *Journal of Religion in Europe* 9 (1): 44-65. <https://doi.org/10.1163/18748929-00901003>.
- Mostafa, Amr. 2019. Ministry of Religious Endowment renaming mosques across Egypt. *Al-Monitor* April 23 2019. Accessed June 4 2019.
- Nielsen, Helle Lykke, Maria Löfdahl, and Tove Rosendal. 2019. «Where is the mosque, please? «Invisible» mosques in Scandinavia's linguistic landscape.» XIscape 2019 - The 11th Linguistic Landscape Workshop, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand, 4 – 6 June 2019.
- Puzey, Guy. 2011. «New Research Directions in Toponomastics and Linguistic Landscapes.pdf.» *Onoma* 46: 211-226.
- Radil, Steven M. 2017. «The Multi-scalar Geographies of Place Naming: The Case of Cyprus.pdf.» *Journal of Territorial and Maritime Studies* 4 (1): 72-85.
- Rose-Redwood, Reuben. 2006. «Governmentality, geography, and the geo-coded world.» *Progress in Human Geography* 30 (4): 469-486.
- Rose-Redwood, Reuben, Derek Alderman, and Maoz Azaryahu. 2010. «Geographies of toponymic inscription: new directions in critical place-name studies.» *Progress in Human Geography* 34 (4): 453-470. <https://doi.org/10.1177/0309132509351042>.
- , eds. 2017. *The Political Life of Urban Streetscapes*. 1st ed. London: Routledge.
- Verkaaik, Oskar. 2012. «Designing the 'anti-mosque': identity, religion and affect in contemporary European mosque design.» *Social Anthropology* 20 (2): 161-176. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8676.2012.00198.x>.